

**MAKTABGACHA TA'LIM YO'NALISHI TALABALARI KASBIY
SIFATLARINI SHAKLLANTIRISH VA RIVOJLANTIRISH
MEXANIZMLARI**

Ismoilova Shoxnoza Abdurashidovna

Terrmiz davlat universiteti o'qituvchisi

ishaxnoza17@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada maktabgacha ta'lim yo'nalishida tahsil olayotgan talabalarning kasbiy sifatlarini shakllantirish va rivojlantirish jarayonining mazmun-mohiyati tahlil qilingan. Unda bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy tayyorgarligi, pedagogik mahorati, kommunikativ madaniyati, innovatsion fikrlash qobiliyati hamda axloqiy-estetik fazilatlarini rivojlantirishga yo'naltirilgan pedagogik mexanizmlar ochib beriladi. Shuningdek, zamonaviy ta'lim texnologiyalari, integrativ yondashuv va raqamli ta'lim vositalaridan foydalanishning kasbiy shakllanishdagi o'rni asoslab berilgan. Maqolada talabalarda kasbiy sifatlarni samarali rivojlantirish uchun o'quv jarayonini motivatsion, interfaol va amaliy yo'nalishda tashkil etish zarurligi ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, kasbiy sifatlar, tarbiyachi tayyorgarligi, pedagogik mexanizm, kompetensiya, innovatsion yondashuv, raqamli ta'lim.

**МЕХАНИЗМЫ ФОРМИРОВАНИЯ И РАЗВИТИЯ
ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ КАЧЕСТВ СТУДЕНТОВ ДОШКОЛЬНОГО
ОБРАЗОВАНИЯ**

Аннотация: В данной статье анализируется сущность и содержание процесса формирования и развития профессиональных качеств студентов, обучающихся по направлению дошкольного образования. В ней раскрываются педагогические механизмы, направленные на развитие профессиональной подготовки, педагогического мастерства, коммуникативной культуры, способности инновационного мышления и

нравственно-эстетических качеств будущих воспитателей. Также обоснована роль использования современных образовательных технологий, интегративного подхода и цифровых образовательных инструментов в профессиональном становлении. В статье подчеркивается необходимость организации учебного процесса в мотивационной, интерактивной и практической направленности для эффективного развития профессиональных качеств у студентов.

Ключевые слова: дошкольное образование, профессиональные качества, подготовка воспитателя, педагогический механизм, компетенция, инновационный подход, цифровое образование.

MECHANISMS FOR THE FORMATION AND DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL QUALITIES OF STUDENTS IN PRESCHOOL EDUCATION

Abstract: This article analyzes the essence of the process of formation and development of professional qualities of students studying in the field of preschool education. It reveals pedagogical mechanisms aimed at developing the professional training, pedagogical skills, communicative culture, innovative thinking skills, and moral and aesthetic qualities of future educators. The role of modern educational technologies, an integrative approach, and the use of digital educational tools in professional development is also substantiated. The article emphasizes the need to organize the educational process in a motivational, interactive, and practical direction for the effective development of professional qualities in students.

Keywords: preschool education, professional qualities, teacher training, pedagogical mechanism, competence, innovative approach, digital education.

Bugungi kunda ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar shaxsga yo'naltirilgan, kompetensiyaviy yondashuv asosidagi ta'lim modelini joriy etishga qaratilgan. Xususan, maktabgacha ta'lim tizimida faoliyat yurituvchi tarbiyachilarning kasbiy sifatlarini shakllantirish va rivojlantirish masalasi

jamiyatning ijtimoiy-pedagogik rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Chunki maktabgacha yoshdagi bolalarning dunyoqarashi, tafakkuri va axloqiy qadriyatlari aynan tarbiyachining kasbiy fazilatlarini, pedagogik mahorati va shaxsiy namunasi orqali shakllanadi.

Bo'lajak tarbiyachilarda kasbiy sifatlarni rivojlantirish jarayoni uzluksiz ta'lim tizimining muhim bosqichi hisoblanadi. Bu jarayon ularning o'z mutaxassisligiga nisbatan mas'uliyat hissini, kommunikativ madaniyatini, innovatsion tafakkurini hamda axloqiy-estetik qadriyatlarini rivojlantirishni taqozo etadi. Shu boisdan maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalari kasbiy sifatlarini shakllantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar, integrativ ta'lim metodlari, amaliy mashg'ulotlar va raqamli ta'lim vositalaridan samarali foydalanish alohida ahamiyat kasb etadi.

Maktabgacha ta'lim tizimida kasbiy sifatlarni shakllantirish va rivojlantirishning ilmiy-pedagogik mexanizmlarini ishlab chiqish bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyalarini takomillashtirish, ularni amaliy faoliyatga tayyorlash hamda sifatli ta'lim jarayonini tashkil etishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Bo'lajak maktabgacha ta'lim tarbiyachilarining kasbiy sifatlarini shakllantirish va rivojlantirish masalasi bugungi kunda ko'plab mahalliy va xorijiy tadqiqotchilar e'tiborida bo'lib kelmoqda. Tadqiqotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, tarbiyachining kasbiy sifati uning shaxsiy fazilatlarini, kasbiy kompetensiyasi, kommunikativ madaniyati va pedagogik mahoratini o'zida mujassam etuvchi murakkab tizimdir.

Mahalliy olimlardan N.M.Mirzayev, G.Qodirova, M.Jo'rayeva, D.Xolmatova kabi tadqiqotchilar o'z ishlarida maktabgacha ta'lim tizimida tarbiyachining shaxsiy va kasbiy tayyorgarligini shakllantirishning psixologik-pedagogik omillarini chuqur yoritganlar. Ularning fikricha, kasbiy sifatlarni shakllantirishda pedagogik jarayonning interfaolliigi, o'zaro hamkorlik, bolalarga individual yondashuv va ijodiy muhit yaratish muhim ahamiyat kasb etadi.[1,2,5]

Xorijiy adabiyotlarda esa masalan, J.Dewey, M.Montessori, L.Vygotskiy, J.Bruner, H.Gardner pedagog shaxsining kasbiy shakllanishi insonparvarlik, refleksiv tafakkur va bolaga yo'naltirilgan yondashuv tamoyillari asosida tahlil qilinadi. Ularning nazariy qarashlariga ko'ra, tarbiyachi kasbiy sifatlarining shakllanishi nafaqat bilim va ko'nikmalarni egallash, balki o'z kasbiy faoliyatini doimiy ravishda tahlil qilish, yangiliklarga ochiqlik va innovatsion fikrlash orqali takomillashib boradi.

So'nggi yillarda olib borilgan ilmiy izlanishlar masalan, Sh.T.Sodiqova, L.I.Abdullaeva, E.Karimova, R.Hasanov va boshqalar bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy sifatlarini rivojlantirishda raqamli ta'lim texnologiyalari, interfaol metodlar, kompetensiyaviy yondashuv, muammoli ta'lim va amaliy mashg'ulotlar asosida tashkil etilgan pedagogik jarayonlarning samaradorligini ta'kidlaydi[3,4,6,7].

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, hozirgi davrda maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalari kasbiy sifatlarini rivojlantirishda integratsiyalashgan yondashuv ya'ni nazariy bilim, amaliy faoliyat va axloqiy qadriyatlar birligini ta'minlash eng muhim pedagogik shart sifatida qaralmoqda. Shuningdek, ta'lim jarayonida motivatsion muhit, ijodiy faoliyat, mustaqil o'rganish ko'nikmalari va refleksiv yondashuvni rivojlantirish zaruriy omillar sifatida alohida e'tirof etilmoqda.

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalari kasbiy sifatlarini shakllantirish va rivojlantirish mexanizmlari ta'lim jarayonining sifat ko'rsatkichlarini belgilovchi eng muhim omillardan biridir. Zamonaviy ta'lim tizimida tarbiyachilarning kasbiy shakllanishi nafaqat nazariy bilimlar, balki amaliy ko'nikmalar, psixologik tayyorgarlik va shaxsiy fazilatlar bilan uzviy bog'liq. Shu boisdan bu jarayon kompleks, tizimli va bosqichma-bosqich tashkil etilishi zarur.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy sifatlarini rivojlantirishda quyidagi mexanizmlar muhim ahamiyat kasb etadi: birinchidan, **motivatsion mexanizm** – talabalarni o'z kasbiga nisbatan ijobiy munosabatda bo'lishga, kasbiy o'sishga intilishga undaydi; ikkinchidan, **ta'limiy-amaliy mexanizm** – o'quv jarayonida nazariya va amaliyotni uyg'unlashtirish,

amaliy mashg'ulotlarda bolalar bilan ishlash ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi; uchinchi, **innovatsion mexanizm** – raqamli texnologiyalar, axborot resurslari va interfaol metodlardan foydalanish orqali o'qitish samaradorligini oshiradi; to'rtinchi, **axloqiy-estetik mexanizm** – tarbiyachining shaxsiy madaniyati, odob-axloqi, nutq boyligi va tashqi madaniyatini rivojlantiradi.

Shuningdek, talabalarda kasbiy sifatlarni shakllantirishda kompetensiyaviy yondashuv alohida o'rin tutadi. Bu yondashuv orqali tarbiyachilar nafaqat bilim va ko'nikmalarni egallaydilar, balki ularni amaliy faoliyatda mustaqil qo'llash, muammoli vaziyatlarda to'g'ri pedagogik qaror qabul qilish, jamoada samarali ishlash va o'z faoliyatini tahlil qilish qobiliyatiga ega bo'ladilar. Shu jarayonlarda refleksiv tahlil, ijodiy fikrlash va shaxsiy o'sishni rag'batlantirish muhim ahamiyatga ega.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, maktabgacha ta'lim yo'nalishida o'qitish jarayoniga innovatsion texnologiyalarni, interfaol uslublarni va mustaqil ta'lim elementlarini keng tatbiq etish bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy sifatlarini shakllantirishda samarali natijalar beradi. Bu esa o'z navbatida, ta'lim muassasalarida sifatli kadrlar tayyorlash, bolalar bilan ishlashda yangi pedagogik yondashuvlarni joriy etish va ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, yuqorida bayon etilgan fikr va tahlillar shuni ko'rsatadiki, bo'lajak maktabgacha ta'lim tarbiyachilarining kasbiy sifatlarini shakllantirish va rivojlantirish murakkab, tizimli hamda uzluksiz pedagogik jarayondir. Bu jarayon talabalarning kasbiy motivatsiyasini kuchaytirish, o'z mutaxassisligiga nisbatan mas'uliyat hissini oshirish, ijodiy fikrlash, mustaqil qaror qabul qilish va bolalar bilan samarali muloqot o'rnatish ko'nikmalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan bo'lishi lozim. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar, raqamli ta'lim vositalari, interfaol metodlar va refleksiv tahlil yondashuvlarini o'quv jarayoniga tatbiq etish bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy shakllanishida asosiy omil sifatida namoyon bo'ladi.

Shuningdek, maktabgacha ta'lim tizimida kasbiy sifatlarni rivojlantirish

mexanizmlarini to'g'ri yo'lga qo'yish tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyasini mustahkamlab, ta'lim sifati va samaradorligini oshiradi. Bu esa bolalarning har tomonlama rivojlanishi uchun zarur bo'lgan psixologik-pedagogik muhitni yaratishga xizmat qiladi. Demak, bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy sifatlarini shakllantirish va rivojlantirish bo'yicha ilmiy asoslangan yondashuvlarni ishlab chiqish, ularni amaliy ta'lim jarayoniga integratsiya qilish bugungi ta'lim islohotlarining dolzarb yo'nalishlaridan biridir.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Mirzayev N.M. Bo'lajak pedagoglarda kasbiy kompetensiyani shakllantirishning nazariy asoslari. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2021 y.
2. Qodirova G. Maktabgacha ta'lim muassasalarida pedagogik jarayonni tashkil etish. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020 y.
3. Sodiqova Sh.T. Kasbiy tayyorgarlik jarayonida pedagogik sifatlarini rivojlantirishning innovatsion usullari. // *Ta'lim taraqqiyoti* jurnali, №3, 2022 y.
4. Abdullaeva L.I. Maktabgacha ta'limda pedagogik kompetensiyalarni rivojlantirish yo'llari. – Toshkent: TDPU, 2021 y.
5. Jo'rayeva M. Pedagogik mahorat va kasbiy madaniyat asoslari. – Toshkent: Oliy ta'lim, 2022 y.
6. Hasanov R. Tarbiyachilarning kasbiy sifatlarini shakllantirishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish. // *Pedagogik innovatsiyalar* jurnali, №4, 2023 y.
7. Karimova E. Bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy faoliyatga psixologik tayyorgarligi. – Toshkent: Noshir, 2020 y.